

Qurtuluş Zəfəri işğal olunmuş ərazilərimizdə hüququmuzun qələbəsidir

İşğalçılar ölkə və beynəlxalq hüquq maddələrinə əsasən törətdikləri hərbi cinayətlər, talançılıq, xarici şirkətlərin dəvəti, terrorçulardan, muşzlulardan istifadə, qeyri-qanuni demografik şəraiti dəyişmə və s.-yə görə cavab verməlidirlər

Hər il noyabr ayının 22-si Ədliyyə işçilərinin peşə bayramı gündür. Lakin bu bayram cari ildə xalqımız, dövlətimiz üçün tarixi və həyatı qurtuluş mücahidəsinin qələbə ilə yekunlaşması, yeni 20 faiz ərazimizin işğaldan azad olması, bu torpaqlarda hüququmuzun bərqərar olması hadisəsi ilə əlamətdardır. Azərbaycan əsrlər boyu ərazilərimizə, milli dəyərlərimizə İddia edən saxta tarixlər, dezinformasiyaları ilə, türk-müsləmanlara qarşı soyqırım törətdikləri öz etnik təmizləmələri, terrorları, barbarlıqlarını, etnik qəzəblərini və s. qeyri-bəşəri əməl və xarakterlərini zülmə moruz qoyduqlarının adına yazaraq azərbaynlı "məzlum xalq" kimi bütün dünyaya tanıdılıq yayan hayrları iç üzünü aqaraq, nəinki haqqımız dəstəkləyənlərin eləcə də, onlara tərəfdar olanların, arxasında duranların da qarşısında ədalətli-hüquq bərqərar etdilər. Beləliklə, nədən işğalçı ABŞ, Fransa və bu dövləti bizim ərazilərimiz hesabına yaranan Rusiya Ermənistanı xilas edə bilmədi? Çünki Azərbaycan öz lideri Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə çox təmkinli, səbri, müdrik, uzaqgörən siyasətlə, beynəlxalq hüquqa riayət və xalqın inamı, dəstəyi ilə hədəfə doğru addım-addım irəliləyir. Ermənistan onları dəstəkləyən fəvqəlgüclərə arxalanaraq 30 il qeyri-konstruktiv mövqə nümayiş etdirdi. BMT TŞ-nin Azərbaycanın ədalətli mövqeyini əks etdirən 4 qətnaməsi 28 il yalnız kağız üzərində qaldı. Amma faktır ki, bu dünya birliyinin məqsədlərinə uyğun gələnə BMT TŞ-nin qətnaməsi bir neçə saata icra olundu.

Bütün dünyanın gözü qarşısında beynəlxalq hüquq həmin böyük siyasi güclərin dəstəyi ilə Ermənistan görmür, heç dəle də gətirmirdi. ATƏT-in Minsk qrupu həmsədrliyi BMT TŞ-nin 4 qətnaməsinə əsaslanaraq əvəzinə Ermənistanın mənafehinə daha çox yarayan Praga və Madrid prinsiplərini təklif etdilər. Daha sonra Rusiya Federasiyası Xarici İşlər naziri S.Lavrovun Kazan formulu masasına qoyuldu. Lakin xarici havadərnlər, lobbiçiləri, diasporlarına birmənalı deyənlər ki, terror təşkilatlarına arxalanan Ermənistan baş nazir Paşinyanın siyasətində daha da ağızlaşdı, nəinki işğal etdikləri 20 faiz ərazimizdən çixmaq istəmədi, "yeni müharibə, yeni ərazilər" iddiası ilə gündəmə oturdu. Təbii ki, sərəvətləri çox az, xarici donor və dotasiya ilə yaşayın, xarici borcu büdcəsindən 4-5 dəfə çox olan bir dövlət belə qurdurğancılıq edə bilməzdi, onun irəli itələyən sözü dərdirdir, pulsuz-parasız silahlandırın, bu şəraiti onlara yaradın, beynəlxalq hüquq normalarına kobud şəkildə pozaraq müvafiq həcməndə dəfələrlə artıq ona silah verib mütərəqqi tədarüqə qüvvələr verdi. Açıq demək vacibdir ki, hələ də ermənilərin törətdikləri soyqırımlarına, terrora, taxribatlarına, barbarlığa, dezinformasiyaya, haqsız ərazi iddialarına və s. qarşı hələ ki, müvafiq beynəlxalq qurumlar və fəvqəldövlətlər kəsarlı heç bir addım atmayıblar, heç qanunayın da.

1992-ci fevral ayının 25-dən 26-na keçən gecədə ermənilərin Rusiyaya tənə keçmiş sovet hərbi hissəsinin ağır texniki və həyəti ilə törətdikləri Xocalı soyqırımından 28 il keçir. Bu etnik təmizləmə illərlə yüzlərlə gənəhsiz sakinin vəhşicəsinə qətlə yetirilməsi Azərbaycan Respublikasının Dağlıq Qarabağ bölgəsi ərazisinin Ermənistan tərəfindən işğalı zamanı törədilmiş ən qanlı hərbi cinayətlərdən yalnız biri idi. Ermənistan silahlı qüvvələrinin Xocalıdan və ətraf yerlərdən çoxsa bilməmiş insanları demək olar ki, hamısını vəhşicəsinə məhv etmişlər. Bu hücum nəticəsində 613 nəfər, o cümlədən 106 qadın, 63 uşaq və 70 ahi qətlə yetirilmiş,

1275 nəfər girov götürülmüş, 150 nəfərini taleyi isə bu günə qədər məlum deyil. Fəciə zamanı Xocalının 487 sakini əli edilmiş, o cümlədən yetkinlik yaşına çatmamış 76 uşaq, 6 ailə tamamilə məhv edilmiş, 26 uşaq hər iki valideynini, 130 uşaq valideynlərindən birini itirmişdir. Qətlə yetirilənlərdən 56 nəfər xüsusi qəddarlıqla öldürülmüş, onları başlan kəsilmiş, gözləri çıxarılmış, diri-diri yandırılmış, hətta qəndirlərinin doğulması uşaqların qanlarından çıxarılmışdır.

Bu soyqırımı Liditsa, Sonqı, Xatın və digərləri ilə bir sırada dayanır. Lakin dünyaya birliyi susur və Azərbaycana kompromisə getməyi yalnız və yalnız süllü yolu ilə Ermənistan-Azərbaycan münasibətində çözümlə bələyini deyir. BMT nizamnəməsinin bizə hall üçün hüquq verən 51-ci maddəsinə yada salmaq istəməyirdilər. Azərbaycanın dövlət başçısı cənab İlham Əliyev ən yüksək tribunallardan münaqişə süllü yolu ilə həll olmasa, hərbi yolla torpaqlarımızı azad edəcəyini bəyan etmişdir.

Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 7-ci bəlləməsinin 16-cı fəsil Süllü və İnsanlıq əleyhinə cinayətlərdən bəhs edir. Fəsilin ayrı-ayrı maddələrində soyqırım, soyqırımın törədilməsini təhrik etmə, əhəli nə məhəlmə maddələri əvvəlki CM-də qeyd edilməmişdi. Belə ki, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi 31 may 1996-cı il tarixli Qanunu ilə "Soyqırım qarşısını alınması və cəzalandırılması haqqında" 09 dekabr 1948-ci il BMT Konvensiyasının müddəalarını qəbul edərək, onun ölkəmizdə tətbiqini təmin etmişdir. Beləliklə, CM-in 103-cü maddəsi soyqırım cinayətindən bəhs edir və bildirilir ki, bu cinayət başariyyətlə və insanlıq qarşısındır. Soyqırım bərdə belə anlayış verir: "hər hansı milli, etnik, irqi və ya dini qrupu bir qrup kimi bütövlükdə və ya qismən məhv etmək məqsədilə qrup üzvlərini öldürmə, qrup üzvlərini sağlamlıqlarına ağır zərərvermə və ya onları ölü qabiliyyətinə ciddi zərərvermə, qrupu bütövlükdə və ya qismən fiziki məhvə yönəlməmiş yaşayış şəraiti ya-

ralma, qrup daxilində doğumları qarşısını almağa yönəldilmiş tədbirlər həyata keçirmə, bir qrupa məhsul olan uşaqları zorla başqa qrupa keçirmə". Soyqırım cinayətinin subyekti 16 yaşına çatmış anlaşıq həm vəzifəli, həm də vəzifəli olmayan fiziki şəxslər ola bilər. Bu da öz-lüyündə başqa cinayətlərin subyektlərinə görə fərqlənir. Belə ki, qanunverici vəzifə cinayətləri ilə əlaqədar xüsusi bö-lüm ayrılması və orada vəzifəli şəxslərin törətdikləri cinayətlərdən bəhs edilmis-dir. Bu cinayət obyektı hər hansı milli, irqi və ya dini qrupların normal həyat və fəaliyyətində özünü göstərir. Belə ki, soyqırım cinayəti süllü və insanlıq əleyhinə cinayət olduğu üçün, bu cinayət hü-quqşünas A.N.Traynin xalqların tarəqqi-sinə və süllü şəraitində yaşamasına qəsd kimi, digər hüquqşünas alim V.A.Vasilenko isə müəyyən dövlətlərin varlığını təhdid edən, müəssir beynəlxalq hüqu-qun əsas prinsiplərini pozulması kimi qiymətləndirir. Soyqırım cinayəti maddi-formal tərkibli cinayətdir. Belə ki, CM-də soyqırım cinayətinə aid sadalanan hərə-anından cinayət başa çatmış hesab ol-nur. Bu cinayət subyekti cəhətdən bir-başca qəsdə xarakterizə olunur. Belə ki, onun törətməsi vəzifəli və ya vəzifəsiz, 16 yaşına çatmış hər hansı bir anlaşıq şəxs bu cinayətin ictimai-təhlükəli olduğunu qabaqcadan dərk edir və onları törətdi-məsinə arzu edir. Biz bunu faktiki olaraq Xocalı soyqırımını törədənərlərin istər rəsmi, istərsə də qeyri-rəsmi iştirakları və ya göstəriş verənləri ölsün və ya, istərsə də qeyri-dövr nəqlərləndirə, çıxışlandır və s. görürük. Erməni terrorçuların və soy-qırımın törəndərləri öz hərəkətlərini süllü etdiklərini bəyan edirlər.

Bu soyqırımın cinayətinin törədilməsində ən fəal iştirak edənlərdən biri də vaxtilə Azərbaycan ərazisinə iddia ilə məlum tarixi yolla və qondarma "erməni soyqırım"ı məzmunlu Moskva şəhərinə buraxdığı "Ocaq" kitabı ilə "şöhərt" qazanmış məntur erməni irqi, barbar və vandall, türk dünyasının qat düşməni Zori Balayandır. O, 1996-cı ildə yazmış olduğu və Moskva qap olunmuş "Voskreseniye" (Dirilmə) kitabında heyvandan da qat-qat aşadığı xislətləri (heç bir yirtici heyvan Ya-radağın onun üçün yaratdığı ruzydan baş-qasna nəfəsinə salmaq, qəndərləndirəni qətlə yemək) bir daha ortalığa qoyur: "Biz Xocalıya zirzəmiyə girdikdə artıq bizim əşləri uşağı ayanınin çərçivəsinə miks-ləmişdilər. O, çox sə-sü salmasını deyər Xocalı onun öldürülmüş anasının döşü-nü kəsd və uşağın əzirdə dürdü. Sonra mə-n onun skəlpini (başın tükü ilə birlikdə dərisi) pıxdırdı, sinəsinin və qarnının derisini soydu. O, yeddü dəqiqədən sonra qanaxmadan öldü. Xocalı onun döğ-rədi və türklərdən əmələ gələn itərə atdı. Aşxam biz yəni səhi dəyə üç tük uşağı ilə etdik. Mən erməni patriot və və-təndaş borcumu yerinə yetirdim. Şəhəri günün biz kilsəyə gedib 1915-ci ildə ölə-n-

lərin ruhuna dua oxuduq və dünən etdik-lərimizə görə bağışlanmağımızı dilədik... Amma biz XOCALINI bizim vətənimizin bir hissəsini zəbt etmiş digər 30 minlik mürdarlardan təmizlədik". Diqqət edin, bu, ermənilərin sevimli yazıçısıdır, onlara mənavi dərs verəndir. Bir xalqın, dövlətin azarkeş olanda ondan dərs alan, ikrət götürən siravi oxucuları, vətəndaşları hansı psixoloji durumda olar? Görün, qondarma "erməni soyqırım"ının tanın-ması, Fransa senatının həttə bu uydurma soyqırımın kriminallaşdırılması hərmən Türki-yə, həm də Azərbaycandakı ermənilərin törətdikləri qətləmələrə haqq qazandır-maları başari cinayətə, insanlıq qarşı deyildir? Genosid tanınması və krimi-nallaşdırılması ermənilərə buna görə la-zımdır. Azərbaycandakı, başqa ölkələrdə törətdikləri terrorlara qırğınlara bərəət al-maq, mifik "Böyük Ermənistan" uğrunda mübarizənin yeni mərhələsinə keçmək üçündür. Buna görə də hazırki mərhələdə müxtəlif, ən güclü dövlətlərin, beynəlxalq təşkilatların dəstəyini qazanmaq uğrunda mübarizə aparılır.

Bu gün dünyada erməni soyqırımını tanıyan 20 dövlət vardır. Bu dövlətlər vaxtında tarixi həqiqətlər araşdırırsaydılar, qondarma "erməni soyqırımına" məsuliy-yyətə, ədalət mövqeyindən yanaşsaydılar, nə 1990-cı il 20 yanvar hadisəsi, nə 1990-cı il 27 martda Qazax rayonunun Bağənis-Aymn kəndində və başqa yer-lərdə törədilmiş, nə də ki, 1992-ci il 26 fevralda Xocalı soyqırımını cinayətə baş-ferməzdi. Dövlət arxivlərində minlərlə rəsmi sənədlər var ki, əgər bu sənədlər araşdırılsaydı və beynəlxalq hüquqa əsasən nəticə çıxarılsaydı ermənilərin özlərinin soyqırımı törətdiyi aşkar olunar-dı. Xocalı soyqırımı adı qətlərdən, cina-yətlərdən deyildir. Ermənilərin törətdiyi etnik təmizləmə və qətləmlər "xalq yox-ursa, dövlət də yoxdur, deməli problem də yoxdur" prinsipinə əsaslanır. Yəni bu hərbi-siyasi cinayətlər həm dövlətə, həm də xalqa qarşı yönəlməmiş başari cinayət-dir.

Konvensiyanın 3-cü maddəsində dövlətin cinayət məsuliyyətinin elementi haqqında məsələ özünə yer tapmışdır. Süllü və insanlıq əleyhinə cinayətlər təsadüfən törədilə bilər. Bu cinayətləri təşkil edən və həyata keçirən, təhrik edən şəxslər işə bir qayda olaraq idarəetmə mexaniz-mində ali rəhbər, məsul postlar tutar və öz fəaliyyətlərini məcmusu ilə dövlətin iradəsinə ifadə edir, onun siyasətini for-mallaşdırırlar. 4-cü maddədə "və yaxud 3-cü maddədə sadalananmış əməllərdən hər hansı birini törətməmiş şəxs smeltusiyası ilə məsul rəhbər, rəsmi və ya fərdi şəxs ol-masından asılı olmayaraq cəzalandırıl-malıdır" hökmü təsbit olunmuşdur. Törətdikləri cinayətə görə həmin şəxslərin fəaliyyətləri dövlətin təşqini inkar etmiş, əksinə onu bu və ya başqa şəkildə təhrik edir. Tərkidə olmuş cinayətlərə görə ola-man faşizminin Avropada törətdiyi əməl-

lər Nürnberq (1945) tribunolunda, keçmiş Yuqoslaviya ərazisində olan Bosniya münaqişəsi zamanı (1992-1995) kiçik Srebrenisada serb qoşunları tərəfindən 7800 nəfər kişi və oğlan uşağının öldürül-məsi 1993-cü ildə BMT Təhlükəsizlik Şu-rasının 827-ci qətnaməsi ilə Haaqada Yuqoslaviya üzrə Beynəlxalq Tribunaldə, 1994-cü ildə Ruandada Tutsi xalqının 800 min əhalisinin məhvi ilə bağlı 1998-ci ildə Tanzaniyanın Aruşa şəhərində Bey-nəlxalq Hərbi Tribunaldə həmin törəndə-lərin soyqırımını kimi itiham edilmisdir. Beynəlxalq tribunalları qərar aldığı ki-mi, dövlətin məsuliyyəti törətdikləri hərə-kətlərə görə fərdi törəndəlin cinayət mə-suliyyətinə azad etmir. Xocalı şəhərinə hücum əməliyyatına 366-cı alayın dağı-lı Seyran Əhəryan (işğal edilmiş Zəb-lıq Qarabağda Ermənistanın yaratdığı oyucaq qurumun "müddafiə naziri"), Yev-geni Nabokix, Valeri Citcayan rəhbərlik et-mişlər. Soyqırımın törədilməsində keçmiş Ermənistan prezidentləri Serj Sarqisyan və Robert Koçaryan və hazırda işğalıq təşkilatların dəstəyini qazanmaq uğrunda mübarizə aparılır.

Xocalı və digər soyqırımları xalqımızın qan yaddasıdır. 1997-ci ilin fevral ayının 25-də ümummilli lider Heydər Əliyevin imzaladığı sərəncama əsasən hər il res-publikə ərazisində fevralın 26-da saat 17:00-da Xocalı soyqırımını qurbanlarının xatirəsi bir daqiqəlik süklüta yad olunur. Sərəncamda deyilir ki, "1992-ci il fevral ayının 26-da Ermənistan silahlı qüvvə-ləri Azərbaycan xalqına qarşı misli görülmə-miş Xocalı soyqırımını törətmişlər. Bu kütləvi və amansız qırğın aktı erməni qəsbkarlarının Azərbaycan dövlət müstə-qilliyini, ərazi bütövlüyünü hədəf almış məqsədyönlü irticaçı siyasətinin növbəti qanlı səhifəsi olmaqla, təkə Azərbaycan xalqına deyil, bütün insanlıq qarşı cina-yətlər və bəşər tarixində qara ləkə kimi qalacaqdır". Ümummilli lider 1998-ci il martın 26-da imzaladığı "Azərbaycanıla-nın soyqırım haqqında" Fərmanla hər il 1918-ci il martın 31-i ermənilərin törətdiyi kütləvi qırğınlar "Azərbaycanlıların soyqırım günü" kimi elan olundu.

Beləliklə, erməni vandallarına, terrorçularına və soyqırım yürüdənlərə qarşı ən təsiri mübarizə üsulundan bir tarixi həqiqətləri üzə çıxarmaq, bu dəlil və sü-bülları bütün dünyaya geniş səviyyədə çatdırmaqdır. Azərbaycan öz müstəqilli-yini qazandıqdan, 1993-cü ildə Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışından sonra dövlət səviyyəsində əsas mərhələ bə-lə mübarizəni bu yolu seçdi. Ulu öndə-rin siyasi varisi Azərbaycan Prezidenti İl-ham Əliyev bu prosesi daha da genişlən-dirməyə, təsiriyyəti artırmağa nail oldu. On dövlətə parlamentlər səviyyəsində Xocalı soyqırımını tanıdı. İslam Əməkdaş-lığı Təşkilatı Parlament İttifaqı Konfransı sənəd və dəlillərə əsasən 2012-ci il av-qvəlidə Xocalı soyqırımını bərədə qəbul etdi: "Konfransa üzv ölkələrin par-lamentlərini 2012-ci il fevralın 26-da (fa-

cienin 20 illiyi) 1992-ci fevralın 26-da Er-mənistan silahlı qüvvələri tərəfindən dinc azərbaynlı əhaliyə qarşı həyata keçiril-ən və soyqırım xarakteri daşıyan kütləvi qırğını tanımaq çağırır və Xocalı qırğını-nı törəndənlərin məsuliyyətlə cəlb olunma-sını tələb edir". Bu qətnamə beynəlxalq sənədlər arasında Xocalı soyqırımına ilk dəfə hüquqi-siyasi qiymət verir. Erməni-stanın işğalı, erməni terrorçularının əmə-ləri beynəlxalq qanunlara əsasən soyqır-ım xarakterlidir və cinayətkarlar cəzasız qalmamalıdır.

Azərbaycan Prezidentinin siyasi və diplomatik səyləri xalqımız bugünkü möhtəşəm Qələbəyə addım-addım yə-xinləşdirir. İstər BMT, istər Avropa İttifa-qı, istər ATƏT, Avropa Parlamenti, Avro-pa Şurası, NATO, Qoşulma Hərəkatı, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı və digərləri Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıyıb və dəstəkləyiblər. Lakin münaqişənin həllində vəsaitçi olanlar həmişə hər yolu-lunu mümkünə qədər irəli sürməklə daim süllü yolu həlli təklif etmiş, illərlə vaxtı uzatmış, əslində Azərbaycanı də-fakto ilə razi salmaq çalışmışlar. Lakin bunlarla Azərbaycan Prezidenti demək olar ki, bütün müvafiq beynəlxalq qurum-ların ölkəmizin ərazi bütövlüyünü təsdiq edən və tanıyan hüquqi sənədləri əldə edilməsinə nail olub. Həmin hüquqi tə-bii Azərbaycan dövlət başçısı, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin siyasi müdrikl-iyi, cəsarət və iradəsiylə qarşı Türkiyə-nin, Pakistanın və digər haqlı mübarizə-mizin tərəfdarı olan ölkələrin və beynəlx-alq qurumların mənavi dəstəyi ilə hər yoluyla ərazilərimizi işğaldan azad etmə-yə, dövlət sərhədini bərpa etməyə nail ol-du. Beləliklə, xalqımız qeyri-qanuni işğal olunmuş ərazilərimizi beynəlxalq hüqu-qun imkan verdiyi qaydalarla torpağını azad etməklə XXI əsrdə yeni bir səhifə yazaraq bu ümuməhərli normalan bərqə-rar olmasına mühüm töhfə verdi, regi-ona süllü və əməkdaşlığa güclü zəmin yaratdı. Ölkə hüquq-mühafizə işçilərinin üzərinə hazırda mühüm müvafiq məsu-liyyət düşür. İşğalçılar ölkə və beynəlxalq hüquq maddələrinə əsasən törətdikləri hərbi cinayətlər, talançılıq, xarici şirkətlə-rin dəvəti, terrorçulardan, muşzlulardan istifadə, qeyri-qanuni demografik şəraiti dəyişmə və s.-yə görə cavab verməlidirlər.

Bir mühüm məqamı da diqqətə çatdır-maqla sözüümüzi bitirmək istərdik. Sovet işğalı Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin erməni vandalları 1918-ci ildə törətdik-ləri soyqırımına görə beynəlxalq məhkə-məyə verməyə imkan vermədi. Lakin öz sələfinin - XXI-nin varisi Azərbaycan Respublikası müdrik və qatıyyəti rəhbər-liyi ilə ağızlaşmış hərbi cinayətlər məsu-liyyətlə cəlb olunmasına möhtəşəm hərbi-siyasi diplomatik Qələbəsi nail olacaq-dır.